

بایسته‌ها و نبایسته‌های رقابت‌های انتخاباتی

علی مجتبی‌زاده*

چکیده

رقابت انتخاباتی جزء جدانشدنی انتخابات است. اصل قاعده‌مندی و مقید بودن رقابت‌های انتخاباتی، به‌منظور سلامت و نقش سازنده آن و جلوگیری از پیامدهای منفی آن، در نزد همه عقلای و نظام‌های سیاسی پذیرفته شده است و آنچه آن را متمایز می‌نماید، مبانی فکری و ارزشی حاکم بر نظام‌های سیاسی و فرهنگ حاکم آن‌هاست. در این مقاله با روش توصیفی تحلیلی و با مطالعه کتابخانه‌ای آمده است که در نظام سیاسی اسلام، فعالیت و رقابت سیاسی احزاب و گروه‌های سیاسی به‌عنوان یک کنش اجتماعی باید در چارچوب نظام ارزشی اسلام صورت گیرد. چارچوبی که رقابت‌های انتخاباتی را بر مبنای آن، رعایت قانون، اخلاق محوری، عقلانیت مداری، ارزش مداری، بایسته‌های رقابت‌های سالم انتخاباتی شکل داده و اختلاف افکنی و تشنج‌آفرینی، جبهه‌گیری، تخریب و تضعیف دیگران، توهین و اتهام به سایر رقیب‌ها، و نیز فقدان مرزبندی با دشمنان، ترجیح منافع حزبی و جناحی بر منافع کشور، تقابل و نفی دیگران به جای رقابت و دادن وعده‌های غیرعملی و خلاف قانون، از آسیب‌های رقابت‌های انتخاباتی محسوب می‌گردد.

واژگان کلیدی: انتخابات - رقابت‌های انتخاباتی - بایسته‌ها - نبایسته‌ها - جریان‌های سیاسی.

*. دکتری مدرسی معارف اسلامی، گرایش انقلاب اسلامی: a.mojtabazadeh@chmail.ir

رقابت سیاسی احزاب، گروه‌ها و جریان‌های سیاسی با انتخابات همراه است و هرگاه نامی از انتخابات برده می‌شود، پای رقابت و تلاش برای پیروزی در آن به میان می‌آید. اساساً انتخابات بدون رقابت و تلاش جریان‌های سیاسی و احزاب برای به‌دست‌آوردن آرای مردم معنا و مفهوم پیدا نمی‌کند. البته رقابت سیاسی به همان میزان که می‌تواند سازنده و مفید بوده و در ایجاد فضای مناسب برای انتخابات و شور و نشاط تأثیرگذار است، ممکن است مخرب و منفی باشد، از این‌رو ضابطه‌مند نمودن رقابت‌های سیاسی ضرورتی غیرقابل انکار است و در همه نظام‌های سیاسی که مسئله انتخابات مطرح است، تلاش می‌شود تا چارچوب‌هایی برای رقابت‌های سیاسی مشخص نمایند که زمینه رقابت‌های سیاسی سالم و سازنده را فراهم نمایند.

هر چند انتخابات به شکل امروزی از دستاوردهای عصر حاضر است، اما اصل حق انتخاب مردم و مشارکت آنان در گزینش سیاسی مسئولان و شیوه و بنای عقلایی و تجربه بشری برای انتخاب و گزینش مسئولان نظام سیاسی امری است که مورد قبول اسلام بوده و مصداق مشورت در امور «وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ»؛ (آل عمران: ۱۵۹) و همفکری و بهره‌مندی از خرد جمعی است.

روشن است که چارچوب‌ها و ضوابط رقابت‌های سیاسی در هر نظام سیاسی بسته به مبانی فکری و ارزشی حاکم بر آن متفاوت است. در نظام‌های سیاسی غیردینی و سکولار که کسب قدرت، معیار بوده و برای رسیدن به آن می‌توان از هر ابزار و وسیله‌ای استفاده کرد و اخلاق و ارزش‌های اخلاقی جایگاه چندانی ندارد، آنچه در انتخابات و رقابت‌های انتخاباتی تعیین‌کننده است، پول، قدرت و موقعیت اجتماعی و استفاده از لابی‌های پر نفوذ است. اما در نظام سیاسی اسلامی که بر پایه مبانی و اصول فکری و ارزش‌های ناب اسلامی شکل گرفته است، فعالیت و رقابت سیاسی احزاب و گروه‌های سیاسی به‌عنوان بخشی از مجموعه نظام نیز باید در چارچوب نظام ارزشی اسلام صورت بگیرد. نمی‌توان پذیرفت که در محیط نظام دینی، رقابت‌هایی سیاسی از اصول ارزشی اسلامی پیروی نکرده و بی‌ضابطه باشند. بنابراین، انتخابات و رقابت‌ها انتخاباتی به‌عنوان یک گُش اجتماعی از حدود دینی خارج نبوده و خطوط و ضوابط کلی دینی بر آن حاکم است.

بر اساس مبانی دینی، رقابت ممدوح و مورد پذیرش دین، چه رقابت در امور فردی و چه در امور اجتماعی و رقابت‌های سیاسی از جمله رقابت انتخاباتی، رقابتی است که مصداق پیشی گرفتن در خیرات «وَيَسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ» (آل عمران: ۱۱۴) بوده و بر پایه نیکی‌ها و تقوا شکل گرفته و زمینه‌ساز تعاون بر برّ و تقوی «وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى» (مائده: ۲) است. در نقطه مقابل، رقابت نکوهیده و مذموم رقابتی است که بر پایه مادیات و چشم و هم‌چشمی‌های دنیاطلبانه شکل گرفته و مصداق تزیین مادیات است «زَيْنٌ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْحَرْثِ ذَلِكَ مَتَاعُ الدُّنْيَا وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَبَإِ»؛ مردم را حبّ شهوات نفسانی، از میل به زن‌ها و فرزندان و همیان‌هایی از طلا و نقره و اسب‌های نشان‌دار نیکو و چهارپایان و مزارع در نظر زیبا و دلفریب است، (لیکن) این‌ها متاع زندگانی (فانی) دنیا است و نزد خداست منزل بازگشت نیکو» (آل عمران: ۱۴) و تعاون بر گناه و آلودگی‌ها که مورد نهی است «وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ» (مائده: ۲) را رقم بزنند. در روایات اسلامی «التنافس في الدنيا» مسابقه و رقابت در امور دنیوی، به عنوان «داء الأمم» درد اجتماعی، مورد نکوهش قرار گرفته است (النراقی، جامع السعاده، [بی‌تا]، ج ۲، ص ۲۰۲).

همه مصالح و منافع فردی و اجتماعی در واژه خیرات و برّ و تقوا نهفته است و بی‌تردید رقابتی که در این دایره شکل بگیرد، عامل پیشرفت مادی و معنوی فرد و جامعه خواهد بود و در نقطه مقابل اگر رقابت‌ها از جمله رقابت‌های انتخاباتی بر پایه دنیاطلبی، مقام‌پرستی و... رقم بخورد، آلودگی و ظلم و تضییع حقوق را به دنبال خواهد داشت.

بر اساس این اصل کلی رقابت در اسلام، به مهمترین بایسته‌ها و نبایسته‌های رقابت‌های انتخاباتی اشاره می‌کنیم که امیدواریم مورد توجه نامزدهای انتخاباتی و طرفداران آن‌ها قرار گرفته و معیاری برای انتخاب آگاهانه مردم در انتخاب افراد قرار بگیرد.

بایسته‌های رقابت‌های انتخاباتی

رقابت‌های سیاسی نیازمند قاعده‌مندی و ضوابطی است که آن را تبدیل به رقابت سالم و مؤثر نموده و از تبدیل شدن آن به رقابتی مخرب و ناسالم جلوگیری نماید. اصل قاعده‌مندی

و مقید بودن رقابت‌های انتخاباتی در نزد همه عقلاء و در همه نظام‌های سیاسی پذیرفته شده است و آنچه آن را متمایز می‌نماید، مبانی فکری و چارچوب‌های حاکم بر نظام‌های سیاسی و فرهنگ حاکم آن‌هاست و در نظام ما که بر اساس باورها و ارزش‌های دینی استوار شده است، خطوط کلی این مبانی دینی بر رقابت‌های انتخاباتی به‌عنوان یک گُنش اجتماعی و سیاسی حاکم است که می‌توان این بایسته‌ها و خطوط کلی را در موارد زیر برشمرد:

۱. ارزش‌مداری

با توجه به اسلامی بودن نظام، توجه به اصول و مبانی ارزشی اسلامی و انقلابی نظام از سوی احزاب و گروه‌ها و جریان‌های سیاسی و رقابت در چارچوب آن، زمینه‌ساز رقابت سالم و صحیح خواهد بود و رقابتی سالم خواهد بود که با در نظر گرفتن اصول و مبانی اسلامی و انقلابی انجام شود. نمی‌توان انتظار داشت که احزاب، گروه‌ها و جریان‌های سیاسی در نظام اسلامی بدون در نظر گرفتن معیارها و اصول اسلامی و انقلابی با یکدیگر به رقابت بپردازند. بر همین اساس، مطابق قانون اساسی «احزاب، جمعیت‌ها، انجمن‌های سیاسی و صنفی و انجمن‌های اسلامی یا اقلیت‌های دینی شناخته شده آزادند، مشروط به اینکه اصول استقلال، آزادی، وحدت ملی، موازین اسلامی و اساس جمهوری اسلامی را نقض نکنند، هیچ کس را نمی‌توان از شرکت در آن‌ها منع کرد یا به شرکت در یکی از آن‌ها مجبور ساخت» (قانون اساسی، اصل ۲۶).

خداوند متعال ویژگی مؤمنان را در توجه به ارزش‌ها و اقامه آن‌ها در هنگام قدرت یافتن، برشمرده است: «الَّذِينَ إِذَا مَكَتَاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَآمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ؛ همان کسانی که هر گاه در زمین به آن‌ها قدرت بخشیدیم، نماز را برپا می‌دارند و زکات می‌دهند و امر به معروف و نهی از منکر می‌کنند» (حج: ۴۱)؛ قطعاً رقابت‌های انتخاباتی که برای به دست گرفتن مسئولیت در جامعه برای اقامه ارزش‌هاست، توجه به ارزش‌ها محوریت خواهد داشت. انتخابات در نظام اسلامی بناست رضایت خداوند را فراهم کند، پس هر آنچه که با مقررات الهی در تناقض باشد، مایه زیرسؤال بردن اخلاق انتخاباتی خواهد شد.

در نگاه دینی و بر اساس آموزه‌های اسلامی، مسئولیت و حکومت در نظام اسلامی، امانت و فرصتی برای خدمت به مردم محسوب می‌گردد، نه زمینه‌ای برای کسب قدرت و ثروت و همانگونه که حضرت علی علیه السلام به یکی از کارگزاران خود فرمودند: «و انّ عملک لیس لک بطعمه و لکنه فی عنقک امانه؛ همانا مسئولیت تو برای تو وسیله آب و نان نبوده، بلکه امانتی در گردن تو است» (نهج البلاغه، نامه ۵).

براین اساس، پذیرش مسئولیت‌ها و مناصب در نظام اسلامی باید با هدف خدمت به مردم صورت بگیرد و در نتیجه رقابتی که با این نگرش و در این راستا صورت می‌گیرد، رقابتی است که در آن ارزش‌ها و اصول اسلامی و اخلاقی رعایت خواهد شد و عقلانیت در آن حاکم خواهد بود و جایی برای بد اخلاقی و رقابت‌های مخرب و ناسالم نخواهد بود، زیرا هدف در نهایت خدمت به مردم است نه کسب قدرت و این همان نکته‌ای است که رقابت‌های سیاسی در نظام اسلامی را از نظام‌های سیاسی غیردینی جدا می‌کند و رنگ اخلاقی، ارزشی و معنوی به تمامی فعالیت‌های در این زمینه می‌دهد.

حضرت امام علیه السلام فرمودند: «نصیحتی است از پدری پیر به تمامی نامزدهای مجلس شورای اسلامی که سعی کنند تبلیغات انتخاباتی شما در چارچوب تعالیم و اخلاق عالیّه اسلام انجام شود و از کارهایی که با شئون اسلام منافات دارد جلوگیری گردد. باید توجه داشت که هدف از انتخابات در نهایت حفظ اسلام است. اگر در انتخابات حریم مسائل اسلام رعایت نشود چگونه منتخب حافظ اسلام می‌شود. باید سعی شود تا خدای ناکرده به کسی توهین نگردد» (موسوی خمینی، صحیفه امام، ۱۳۸۹، ج ۲۱، ص ۱۱)

به یقین اگر احزاب، گروه‌ها و جریان‌های سیاسی، مسئولیت‌هایی که برای به دست آوردن آن‌ها با یکدیگر رقابت می‌کنند، زمینه و فرصتی برای خدمت به جامعه بدانند، رقابت‌های سیاسی آنان از مرزهای اخلاقی و اسلامی فراتر نرفته و شکل زیبایی به خود خواهد گرفت و شاهد بد اخلاقی‌ها و رقابت‌های سیاسی ناسالم نخواهیم بود.

۲. قانون مداری

اساساً جامعه بدون نظم و قانون به هرج و مرج خواهد انجامید و ضرورت وجود نظم و قانون در جامعه بر کسی پوشیده نیست و رقابت سیاسی نیز به‌عنوان بخشی از

فعالیت‌های اجتماعی، نیازمند قوانین و ضوابطی است که از لجام گسیختگی و بی‌انضباطی آن جلوگیری نماید. بی‌توجهی و رعایت نکردن قوانین در رقابت‌های سیاسی، زمینه ساز رقابت نا سالم و مخرب خواهد بود. از این رو از محوری‌ترین شاخصه‌های رقابت سیاسی سالم، توجه به قوانین و مبنا قرار دادن آن توسط احزاب و گروه‌های سیاسی در رقابت هاست. قانونمندی و قاعده مندی رفتارهای سیاسی و از جمله رقابت‌های سیاسی نقش مهمی در ایجاد فضای رقابت سیاسی سالم دارد و احزاب و گروه‌های سیاسی با رعایت چارچوب‌های مشخص شده در قوانین و مقررات کشور گام مهمی در جهت فراهم نمودن رقابت سیاسی سالم خواهند داشت. افراد و جریان‌هایی که در رقابت‌های انتخاباتی قوانین کشور را نادیده می‌گیرند، نمی‌توان انتظار قانونمندی و احترام به قوانین را در هنگام عهده‌دار شدن مسئولیت داشت.

حضرت امام علیه السلام فرمودند: «گرچه حق تبلیغات صحیح برای خود یا کاندیداهای خود یا دیگران را دارند و هیچ کس نمی‌تواند جلوگیری از این حق نماید و البته لازم است تبلیغات موافق مقررات دولت باشد. (موسوی خمینی، صحیفه امام، ۱۳۸۹، ج ۱۸، ص ۳۳۷)

مقام معظم رهبری فرمودند: «در مسئله انتخابات و غیر انتخابات، همه باید تسلیم رأی قانون باشند؛ در مقابل قانون تمکین کنند. آن حوادثی که در آن کسانی که نظام، اسلام، قانون اساسی و امام را قبول دارند، باید به میدان رقابت بیایند؛ منتها رقابت سالم و نه رقابت لجوجانه و عنادآمیز» (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار هزاران نفر از مردم قم، ۱۳۸۲/۱۰/۱۸).

۳. اخلاق محوری

توجه به اخلاق و هنجارهای اخلاقی در رقابت سیاسی موجب می‌شود که رقابت سیاسی احزاب و گروه‌های سیاسی از حالت تخریبی فاصله گرفته و در مسیر رقابتی سازنده و سالم قرار بگیرد. رعایت اخلاق در رقابت‌های انتخاباتی از بروز بی‌اخلاقی‌ها، ضد ارزش‌ها جلوگیری نموده و فضای سالمی را برای انتخاب صحیح به وجود خواهد آورد.

گرچه رقابت‌های انتخاباتی به عنوان یک فعالیت سیاسی، اجتماعی، تابع ضوابط و اصول قانونی خاص خود است، اما این امر به هیچ وجه از ضرورت التزام کنشگران به مبادی و

اصول اخلاقی، نمی‌کاهد. اخلاق می‌تواند همچون محافظی قوی در عرصه رقابت سیاسی عمل نموده و از برخی سوء استفاده‌ها و دور زدن قوانین و نفوذ پاره‌ای از بینش‌ها و رفتارهای ناسالم که فضای رقابت سیاسی را مخدوش و ناسالم می‌سازند، جلوگیری نماید؛ گونه‌ای از رفتارها که حتی سدّ قانون نیز گاهی مانع از آن نخواهد شد.

امام خمینی علیه السلام فرمودند: «من از همه قشرها، از همه ملت می‌خواهم که آداب اسلامی خودشان را نسبت به همه امور، خصوصاً در انتخابات حفظ کنند و مبادا خیال کنند که مبارزات انتخاباتی عبارت از این است که به دیگران بد بگویند و کار شکنی بکنند.» (موسوی خمینی، صحیفه امام، ۱۳۸۹، ج ۱۲، ص ۱۵۲ - ۱۵۱)

۴. عقلانیت مداری

از مؤلفه‌های اساسی رقابت سالم میان احزاب و گروه‌های سیاسی، حاکم شدن عقلانیت بر رقابت‌های سیاسی است. حاکمیت فضای عقلانی بر رقابت‌های سیاسی موجب خواهد شد که تصمیم‌گیری‌ها، برنامه‌ریزی‌ها و همه فعالیت‌ها و از جمله رقابت‌های احزاب و جریان‌های سیاسی بر اساس عقل و منطق و به دور از احساسات و عواطف و هیجان‌های مقطعی و زود گذر و... صورت بگیرد و در سایه عقلانیت، منافع و مصالح عموم جامعه در نظر گرفته خواهد شد.

رعایت این بایسته‌ها و شاخصه‌ها موجب خواهد شد که رقابت‌های سیاسی، به رقابتی سالم و سازنده و مفید برای جامعه تبدیل شود و از آسیب‌های رقابت‌های ناسالم، غیرسازنده و مخرب فاصله بگیرد.

نبایسته‌های رقابت‌ها انتخاباتی

در کنار بایسته‌ها و شاخصه‌های رقابت سیاسی سالم، رقابت سیاسی احزاب و گروه‌های سیاسی با آسیب‌هایی روبرو می‌باشد که در صورت بی‌توجهی به آن‌ها، رقابت‌های سیاسی را از یک رقابت سازنده و سالم به رقابتی مخرب و ناسالم تبدیل خواهد نمود که نه تنها به ثبات و پیشرفت کشور هیچ کمکی نخواهد کرد، بلکه عامل لجام گسیختگی و بی‌ثباتی خواهد شد و امور کشور را دچار اختلال، عقب‌ماندگی و حتی انحراف می‌نماید. اگر چه به یک معنا فقدان بایسته‌ها و شاخصه‌های رقابت سیاسی سالم که بدان اشاره

شد را می‌توان به‌عنوان آسیب‌های کلی رقابت سیاسی احزاب، گروه‌ها و جریان‌های سیاسی برشمرد، اما اشاره به محورهای مصادیق عینی نیاسته‌ها و آسیب‌های رقابت‌های انتخاباتی، موجب آگاهی بیشتر و ارزیابی رقابت‌های جریان‌های سیاسی خواهد بود که به مهم‌ترین این آسیب‌ها اشاره‌ای گذرا خواهیم داشت.

۱. بی‌توجهی به اصول و مبانی اسلامی و انقلابی

از آسیب‌های رقابت‌های سیاسی، نادیده گرفتن و زیر پا گذاشتن اصول و مبانی اسلامی و انقلابی و توجه نکردن به آن‌هاست. متأسفانه گاهی دیده می‌شود که در رقابت‌های انتخاباتی، برای رسیدن به نتیجه، اصول و ارزش‌های اسلامی و انقلابی مورد بی‌اعتنایی قرار می‌گیرد و کسب نتیجه به هر قیمت در دستور کار برخی افراد و جریان‌های سیاسی قرار می‌گیرد. درحالی‌که ماهیت نظام اسلامی و سیاست اسلامی اجازه نمی‌دهد که برای کسب منصب و مسئولیت در آن از هر شیوه‌ای استفاده شود و عمل و رفتار ما باید با ماهیت نظام و مبانی فکری و اعتقادی ما متناسب باشد، نه آنکه مدعی دینداری باشیم، اما در عمل سکولار، رفتار کنیم و در عرصه فعالیت‌های سیاسی از جمله رقابت‌های انتخاباتی برای رسیدن به هدف، از هر وسیله‌ای استفاده کنیم و حدود شرعی و اخلاقی را زیر پا بگذاریم. رقابت‌های انتخاباتی برای عهده‌دار شدن مسئولیت در جامعه اسلامی است و از فردی که در این رقابت‌ها اصول و مبانی دینی و ارزش‌های اسلامی و انقلابی را نادیده می‌گیرد، نمی‌توان انتظار داشت در هنگام تصدی مسئولیت، به مبانی دینی و انقلابی پایبند باشد. حضرت امام علیه السلام فرمودند: «اختلاف اگر زیربنایی و اصولی شد، موجب سستی نظام می‌شود و این مسئله بین افراد و جناح‌های موجود وابسته به انقلاب روشن است که اگر اختلاف هم باشد، صرفاً سیاسی است... چراکه همه در اصول با هم مشترکند و به همین خاطر است که من آنان را تأیید می‌نمایم. آن‌ها نسبت به اسلام و قرآن و انقلاب وفادارند و دلشان برای کشور و مردم می‌سوزد و هر کدام برای رشد اسلام و خدمت به مسلمین طرح و نظری دارند که به عقیده خود موجب رستگاری است... ولی هر دو باید کاملاً متوجه باشند که موضع‌گیری‌ها باید به‌گونه‌ای باشد که در عین حفظ اصول اسلام برای همیشه تاریخ، حافظ خشم و کینه انقلابی خود و مردم علیه سرمایه‌داری غرب و در رأس آن امریکای جهان‌خوار و

کمونیسم و سوسیالیزم بین الملل و در رأس آن شوروی متجاوز باشند» (موسوی خمینی، صحیفه امام، ۱۳۸۹، ج ۲۱، ص ۱۷۸-۱۷۹).

مقام معظم رهبری فرمودند: «من به خط و گرایش سیاسی شما و رقابتان و اختلافات شما کاری ندارم، اما تأکید می‌کنم که باید با حفظ اصول و مبانی با یکدیگر رقابت و مباحثه کنید... همه شما معتقد به اسلام، انقلاب و امام هستید، ولی در داخل کشور کسانی هستند که همچون آمریکا با این اصول دشمنی می‌ورزند و مهم این است که در برابر این مخالفت‌ها و دشمنی‌ها، به‌طور شفاف و روشن موضع‌گیری شود، اما موضع برخی دوستان و مجموعه‌های سیاسی در این زمینه‌ها به قدری نامحسوس است که اگر کسی به این مواضع، اعتقاد یافت، احساس می‌کند می‌تواند حتی به ضد انقلاب نیز نوعی دلبستگی داشته باشد. به همین لحاظ همه شخصیت‌ها، گروه‌ها و جناح‌های وفادار به اسلام و انقلاب باید مواضع محکم خود را در برابر کسانی که در داخل و خارج زیر پوشش اصلاحات، انقلاب، راه امام، ولایت فقیه و قانون اساسی را مورد تعرض قرار می‌دهند، اعلام کنند...» (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار تنی چند از شخصیت‌های سیاسی با رهبر انقلاب، ۱۳۷۹/۲/۷).

«اگر چنانچه کسی وارد میدان رقابت انتخاباتی و مسابقه انتخاباتی بشود، اما بخواهد چهارچوب را بشکند، او از قاعده نظام خارج شده است، از قواعد حرکت انتخاباتی خارج شده؛ این غلط است، این درست نیست. باید همه چیز در چهارچوب نظام باشد. این چهارچوب، قابل تغییر نیست» (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری ۱۳۸۸/۱۲/۶).

۲. اختلاف افکنی و نفرت پراکنی

یکی از آسیب‌های رقابت‌های سیاسی، اختلاف افکنی، تشنج آفرینی و نفرت پراکنی در سایه رقابت در جامعه است. هر چند احزاب و گروه‌های سیاسی ممکن است دیدگاه‌ها و نظرات مختلفی در مورد مسائل کشور داشته باشند، ولی این به معنای اختلاف افکنی و ایجاد تنش و تشنج در جامعه نیست و باید رقابت آن‌ها به دور از هر گونه اختلاف افکنی و تشنج باشد تا فضای مناسب برای انتخاب و گزینش مناسب توسط مردم فراهم گردد.

وحدت و انسجام مؤمنان و پرهیز از اختلاف از توصیه‌های اکید اسلام به مسلمانان است که در رقابت‌های انتخاباتی نیز باید مورد توجه و مبنای آن قرار بگیرد. امیر مؤمنان (ع) فرمودند: «إِنَّ الشَّيْطَانَ يُسْنِي لَكُمْ طُرُقَهُ وَ يُرِيدُ أَنْ يَحُلَّ دِينَكُمْ عُقْدَةً عُقْدَةً وَ يُعْطِيَكُمْ بِالْجَمَاعَةِ الْفُرْقَةَ وَ بِالْفُرْقَةِ الْفِتْنَةَ فَاصْدِفُوا عَنْ نَزَاغَاتِهِ وَ نَفْثَاتِهِ، وَ اقْبَلُوا النَّصِيحَةَ مِمَّنْ أَهْدَاكُمْ إِلَيْكُمْ وَ اغْلُظُّوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ؛ شیطان راه‌های خویش را برای شما آسان جلوه می‌دهد و می‌خواهد پیمان‌های دینی شما را باز بگشاید و به جای جمعیت و هماهنگی، تفرقه و به وسیله تفرقه فتنه و آشوب برقرار سازد. بنابراین از وسوسه‌ها و فریب‌های او روی بگردانید و نصیحت را از کسی که آن را به شما هدیه می‌دهد، بپذیرید و آن را در درون وجود خود نگهداری کنید» (نهج البلاغه، خطبه ۱۲۰).

حضرت امام (ع) در این باره فرمودند: «این‌طور نباشد که گروه‌های مختلف، احزاب مختلف، و اشخاص مختلف، در يك موقعی که ما همه احتیاج به وحدت کلمه داریم، اختلاف ایجاد کنند؛ تشنج ایجاد کنند... توجه به این معنا داشته باشند که در صدر مشروطیت که احزاب مختلف پیدا شد، دنبال آن پیروزی که ملت پیدا کرده بود. این احزاب مختلف به جان هم افتادند و این کشور را تباه کردند. شما گمان نکنید که احزابی که در ممالک دیگری هست، در صدر مشروطیت در انگلستان بود، آن احزاب با همان کاری که آن‌ها می‌کردند و حزب بازی می‌کردند، ماها را به اختلاف می‌کشیدند و خود آن‌ها با هم دشمنی نداشتند. هیچ حزبی بر ضد مصالح کشور خودش عمل نمی‌کرد. اگر هم با هم اختلاف سلیقه یا اختلاف رویه داشتند، عاقلانه بود؛ با حساب بود. این‌طور نبود که يك دسته دسته دیگر را آن‌چنان تضعیف کنند که کشورشان آسیب ببیند. مع الأسف همان احزابی که در آنجا بودند به ما نمایش می‌دادند که کشور باید احزاب داشته باشد و احزاب هم باید مخالف با هم باشند، ما را و احزاب ما را روبروی یکدیگر قرار می‌دادند و به ضرر هم صحبت می‌کردند و به ضرر هم قلم‌فرسایی می‌کردند و نتیجه این شد که به ضرر کشور بود» (موسوی خمینی، صحیفه امام، ۱۳۸۹، ج ۱۴، ص ۴۸-۵۰).

مقام معظم رهبری فرمودند: «گروه‌ها و جریان‌های سیاسی با هم کنار بیایند و با هم کار کنند. بدبینی، تهمت، اهانت به یکدیگر و قهر از یکدیگر نداشته باشند. حالا می‌گویند

که اختلاف مذاق سیاسی داریم... به فرض اگر در زمینه‌های اقتصادی و سیاسی با هم اختلافی دارند، اگر اختلافشان فقط اختلاف عاطفی نیست، در دایره آن اختلافات با هم رقابت کنند، حرفی نیست. اما این رقابت‌ها را به خصومت به دشمنی و به کینه‌ورزی در مقابل هم نکشانند، ببینید که دشمن این‌جا ایستاده است. ببینید که دشمن منتظر فرصت است. ببینید که روی جنگ جناح‌ها با یکدیگر محاسبه می‌کند» (بیانات مقام معظم رهبری در نماز جمعه تهران؛ ۱۳۷۸/۵/۸)؛ «ظرافت کار اینجاست که باید در فضای رقابت‌های انتخاباتی، نشاط و تحرک و گفتگوهای گرم و داغ وجود داشته باشد، اما نفرت پراکنی نباشد» (بیانات مقام معظم رهبری در دانشگاه امام حسین علیه السلام، ۱۳۹۲/۳/۷).

۳. جبهه‌گیری، تخریب و تضعیف دیگران

از آسیب‌های رقابت‌های سیاسی، تخریب و تضعیف دیگران است. رقابتی که به دنبال آن تخریب و تضعیف دیگران باشد، رقابتی ناسالم خواهد بود. شخصیت و آبروی مؤمنان در نزد خداوند متعال بسیار ارزشمند است و به بهانه رقابت انتخاباتی، می‌توان به تخریب افراد و تضعیف دیگران پرداخت.

حضرت امام علیه السلام فرمودند: «ما اگر اختلاف سلیقه داریم، اختلاف بینش داریم، باید بنشینیم با هم در يك محیط آرام، صحبت کنیم و مسائل خودمان را به میان بگذاریم و حل کنیم. با تفاهم مسائل را حل کنیم؛ نه اینکه جبهه‌گیری کنیم. یکی، يك طرف بایستد، با دار و دسته خودش؛ و یکی، يك طرف بایستد با دار و دسته خودش؛ و کوشش کنند در تضعیف یکدیگر و کوشش کنند در تضعیف کشور اسلامی. این‌ها برای این است که تعهد اسلامی نیست و دید سیاسی هم نیست. شماها اگر مُسَلِّم هستید، به احکام اسلام عمل کنید و اگر خدای نخواستہ تعهد اسلامی را قبول ندارید، با دید سیاسی مسائل را حل کنید. اگر ملت اشخاصی را دید، گروه‌هایی را دید که برخلاف مصالح کشور دارند جبهه‌گیری می‌کنند و این طایفه، آن طایفه را می‌کوبند و آن طایفه، آن طایفه را، تکلیف شرعی ملت این است که از آن‌ها اعراض کنند و آن‌ها را پذیرا نباشند» (موسوی خمینی، صحیفه امام، ۱۳۸۹، ج ۱۴، ص ۵۰-۴۸).

مقام معظم رهبری فرمودند: «من خواهش می‌کنم همیشه، در همه دوران‌ها،

انتخابات‌ها را وسیله‌ای قرار بدهید برای قوت ملی، برای افزایش اقتدار ملی؛ نه برای تضعیف نظام و تضعیف آبروی ملت. جنجال‌هایی که بعضاً از طرف بعضی از احزاب و گروه‌ها و جریان‌های سیاسی و جناح‌های بداخلاق در اطراف انتخابات می‌شود، تضعیف‌کننده کشور و ملت و نظام است. جناح‌های مختلف، جریان‌های مختلف، گرایش‌های مختلف، با شوق و ذوق و علاقه‌مندی همه عوامل‌شان را بسیج کنند و انتخابات را به‌عنوان یک هدف عالی، هدف خوب، هدف شیرین مورد توجه قرار بدهند و به دعوا و جنجال و اهانت و پنجه به روی هم کشیدن قضایا را نکشاند. انتخابات را وسیله‌ای نکنید برای اینکه دشمنان را ناامید نکنید» (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار مسئولان و کارگزاران نظام، ۱۳۸۶/۶/۳۱).

۴. توهین و اتهام به سایر رقب‌ها

یکی از آسیب‌ها و آفت‌های رقابت‌های سیاسی، توهین و اتهام به دیگران در جریان رقابت است. اهانت و توهین به افراد در اسلام منع شده است و در رقابت‌های انتخاباتی نیز این اصل باید رعایت شود و از هر گونه اهانت و توهین به دیگران پرهیز شود.

حضرت امام علیه السلام فرمودند: «هیچ مقامی و حزبی و گروهی و شخصی- حق ندارد به دیگران که مخالف نظرشان هستند، توهین کنند یا خدای نخواستہ افشاگری نمایند؛ گرچه همه حق تبلیغات صحیح برای خود یا کاندیداهای خود یا دیگران را دارند و هیچ کس نمی‌تواند جلوگیری از این حق نماید. البته لازم است تبلیغات موافق مقررات دولت باشد و احدی شرعاً نمی‌تواند به کسی- کورکورانه و بدون تحقیق رأی بدهد» (موسوی خمینی، صحیفه امام، ۱۳۸۹، ج ۱۸، ص ۳۳۷).

مقام معظم رهبری نیز فرمودند: «فضا باید متعادل، منطقی و عقلایی باشد. گفتگوی انتقادی اشکالی ندارد؛ اما گفتگو با های و هوی فرق دارد. در مردم‌سالاری اسلامی، گفتگو با عربده‌کشی و چاقوکشی در بعضی از دموکراسی‌ها تفاوت دارد. اینجا گفتگو می‌کنند؛ به قول امام، مثل مباحثه‌های طلبگی، در مجلس و جاهای دیگر مباحثه کنند، حتی بر سر مسئله‌ای دعوا کنند؛ اما کینه از هم به دل نگیرند؛ بعد هم پهلوی همدیگر بنشینند و با هم صحبت کنند. نگذارند اختلاف نظر به تنازع برسد. این تنازع موجب فشل و ضعف قوا

خواهد شد. دروغ، اهانت، دستگاه‌ها یکدیگر را متهم کردن، شایعه پراکنی، افتراء به رقیب، تحریک عصبیت‌های گوناگون؛ این‌ها هیچکدام با انتخابات اسلامی سازگار نیست. این خطاب به همه جناح‌هاست؛ خطاب به اشخاص یا جناح معینی نیست؛ این وظیفه همه ماست. همه جناح‌ها باید این چیزها را رعایت کنند. همه هم در چارچوب قانون حرکت کنند» (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار کارگزاران نظام، ۱۳۸۲/۵/۱۵).

۵. بی‌انصافی و سیاه‌نمایی نسبت به مشکلات

نامزدهای انتخاباتی باید مراقب باشند، ضمن اشاره به مشکلات و راه حل آن، از هر گونه سیاه‌نمایی نسبت به مشکلات پرهیز نمایند. اشاره به مشکلات به معنای نادیده گرفتن تلاش‌های دیگران و خارج شدن از جاده انصاف و یا سیاه‌نمایی در مورد وضعیت کشور نیست و استفاده از چنین روشی در مسیر خواست دشمن خواهد بود.

مقام معظم رهبری فرمودند: «نامزدهای محترم در این برنامه‌های عمومی، خب زبان به نقد و انتقاد باز می‌کنند، این حق آن‌ها است، می‌توانند از هر چیزی که مورد انتقاد آن‌ها است، انتقاد کنند، منتها توجه کنند که انتقاد باید به معنای عزم و نیت برای پیمودن آینده پر تلاش و افتخار آمیز باشد، نه به معنای سیاه‌نمایی و منفی بافی و بی‌انصافی، به این نکته توجه کنند.. من به برادرانی که می‌خواهند اطمینان مردم را به سمت خودشان جلب کنند، نصیحت می‌کنم که منصفانه حرف بزنند، انتقاد کنند، لیکن انتقاد به معنای سیاه‌نمایی نباشد» (بیانات مقام معظم رهبری در مراسم بیست و چهارمین سالگرد رحلت امام خمینی علیه السلام، ۱۳۹۲/۳/۱۴).

۶. ایجاد ناامیدی در مردم

رقابت‌های انتخاباتی با اشاره به مشکلات و کاستی‌ها و انتقاد همراه است، اما این مسئله نباید به گونه‌ای باشد که به ایجاد یأس و ناامیدی در مردم که خواست دشمنان و بدخواهان نظام است، منجر شود. اگر به مشکلات و ضعف‌ها اشاره می‌شود، به اقدامات خوب انجام شده نیز توجه شود و در کنار اشاره به مشکلات، راه حل‌های عملی برطرف نمودن آن نیز مورد توجه قرار بگیرد، تا این ذهنیت در میان افراد جامعه ایجاد نشود که مشکلات کشور قابل حل نخواهد بود.

حضرت امام علیه السلام فرمودند: «این‌ها نمی‌دانم چه جور مردمی هستند؟... مردم را به یأس می‌کشاند. این‌ها نمی‌دانند این معنا را که اگر مردم مأیوس بشوند، به منزله شکست خوردن است؟ یا می‌دانند و عمداً این کار را می‌کنند؟ من بسیاریشان را عقیده‌ام هست که عمداً با حساب دقیق [است] این اعمال حساب شده است، حسابش هم از خارج است» (موسوی خمینی، صحیفه امام، ۱۳۸۹، ج ۱۱، ص ۱۰).

مقام معظم رهبری می‌فرمایند: «همه نامزدهای انتخابات و همه هواداران‌شان، خودشان را در مقابل توطئه احتمالی دشمن مسئول امنیت بدانند. انتخابات را متهم نکنند؛ کسی آب به آسیاب دشمن نریزد؛ در تبلیغات، القاء فضای اختلاف و ناامیدی نشود، تا ان‌شاءالله انتخابات خوبی داشته باشیم» (بیانات مقام معظم رهبری در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۹۰/۱۱/۱۴).

۷. فقدان مرزبندی مشخص با دشمنان

در رقابت‌های انتخاباتی مرزبندی با دشمنان باید مشخص گردد و مواضع افراد و جریان‌های سیاسی روشن و شفاف مطرح گردد و به‌گونه‌ای موضع‌گیری نشود که مبهم و دو پهلو بوده و مرزبندی با دشمنان معلوم نباشد.

حضرت امام علیه السلام فرمودند: «هر دو جریان باید با تمام وجود تلاش کنند که ذره‌ای از سیاست «نه شرقی و نه غربی جمهوری اسلامی» عدول نشود که اگر ذره‌ای از آن عدول شود، آن را با شمشیر عدالت اسلامی راست کنند. هر دو گروه باید توجه کنند که دشمنان بزرگ مشترك دارند که به‌هیچ‌یک از آن دو جریان رحم نمی‌کند. دو جریان با کمال دوستی مراقب آمریکای جهان‌خوار و شوروی خائن به امت اسلامی باشند...» (موسوی خمینی، صحیفه امام، ۱۳۸۹، ج ۲۱، ص ۱۷۸-۱۷۹).

مقام معظم رهبری نیز در این باره فرمودند: «انتخابات مال ملت ایران است، مال جمهوری اسلامی است، مال اسلام است؛ مرز هاشان را با دشمن مشخص و متمایز کنند. من بارها به بعضی از افراد سیاسی که فعالیت‌هایی دارند و گاهی یک مخالف‌خوانی‌هایی می‌کنند، تذکر داده‌ام، نصیحت کرده‌ام؛ گفته‌ام مواظب باشید مرزهای میان شما و دشمن کمرنگ نشود؛ پاک نشود. مرز وقتی کمرنگ شد، احتمال اینکه کسانی از این مرز عبور کنند

یا دشمن از این مرز عبور کند و بیاید این طرف یا دوست و خودی غافل شود و از مرز عبور کند و برود به دامن دشمن، زیاد خواهد بود. مرزها را روشن کنید؛ مشخص کنید» (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار هزاران نفر از مردم قم به مناسبت سالروز قیام ۱۹ دی، ۱۳۸۶/۱۰/۱۹).

۸. ترجیح منافع حزبی و جناحی بر منافع کشور

از آسیب‌های مهم رقابت‌های سیاسی احزاب و گروه‌های سیاسی، مقدم داشتن منافع حزبی و گروهی بر منافع عمومی کشور و مردم است. حمایت گروه‌ها و جریان‌های سیاسی از افراد، گاهی با سهم‌خواهی آنان همراه بوده و نامزدهای انتخاباتی برای بهره‌برداری از حمایت‌های آنان به گونه‌ای موضع‌گیری می‌کنند که منافع آن‌ها را در نظر بگیرند که در مواردی این منافع با منافع کلان کشور در تعارض بوده و موجب ترجیح منافع جناحی و حزبی بر منافع کلی کشور می‌گردد. حاکمیت نگاه حزبی و جناحی و اولویت دادن به آن در قبال منافع کلان کشور، تهدیدی است که در جریان رقابت‌های انتخاباتی و پس از عهده‌دار شدن مسئولیت‌ها متوجه افراد است و باید مراقب باشند که اولویت‌بندی‌ها دچار خدشه نشود. کسی که در هنگام رقابت‌های انتخاباتی منافع کشور را به منافع حزب و جناح خود ترجیح می‌دهد، نمی‌توان انتظار داشت در زمان عهده‌دار شدن مسئولیت به منافع کشور و مردم پایبند بماند و آن را به پای منافع حزبی و جناحی فدا نکند. آسیبی که چنین رویکردی به دنبال دارد، تنها متوجه حزب و جناح این افراد نبوده و متوجه کل نظام و کشور خواهد بود.

حضرت امام علیه السلام در این خصوص فرمودند: «اگر در این نظام کسی- یا گروهی خدای ناکرده بی‌جهت در فکر حذف یا تخریب دیگران برآید و مصلحت جناح و خط خود را بر مصلحت انقلاب مقدم بدارد، حتماً پیش از آنکه به رقیب یا رقبای خود ضربه بزند به اسلام و انقلاب لطمه وارد کرده است. در هر حال یکی از کارهایی که یقیناً رضایت خداوند متعال در آن است، تألیف قلوب و تلاش جهت زدودن کدورت‌ها و نزدیک ساختن مواضع خدمت به یکدیگر است. باید از واسطه‌هایی که فقط کارشان القای بدبینی نسبت به جناح مقابل است، پرهیز نمود. شما آن قدر دشمنان مشترک دارید که باید با همه توان در برابر آنان

بایستید، لکن اگر دیدید کسی از اصول تخطی می‌کند، در برابرش قاطعانه بایستید» (موسوی خمینی، صحیفه امام، ۱۳۸۹، ج ۲۱، ص ۱۷۹-۱۸۰).

مقام معظم رهبری فرمودند: «از ورود در مناقشات جناحی و حزبی که عده‌ای می‌خواهند در کشور ما این‌ها را روز به روز بیشتر کنند، پرهیز کنید و راز موفقیت شما این است. دست‌هایی در کار است تا سر مسائل هیچ و پوچ، عده‌ای را به جان هم بیاندازند و سر موضع‌گیری‌های گوناگون حزبی و جناحی و گروهی و گاهی گروهکی افراد را نسبت به یکدیگر مسئله‌دار کنند، درست نقطه مقابل «إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ»؛ (حجرات: ۱۰) قرآن می‌فرماید که مؤمنین به خدا، مؤمنین به دین، مؤمنین به راه انبیا، با هم برادرند. دو برادر ممکن است با هم دعوا کنند، اما تکلیف ما چیست؟ فاصلحوا بین اخویکم، بین دو برادر را باید اصلاح کرد. درست نقطه مقابل این عده می‌خواهند با جناح‌بندی و اظهارات حزبی و ایجاد ولایت حزبی به تنور اختلاف افکنی و آتش افروزی بدمند» (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با دانشجویان دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۸۲/۲/۲۲).

۹. تقابل و نفی دیگران به جای رقابت

از دیگر آسیب‌های رقابت‌های سیاسی، تبدیل شدن رقابت به تقابل، تعارض و دشمنی است. روشن است که در چنین فضایی نمی‌توان انتظار رشد و بالندگی کشور را داشت، رقابت هیچگاه به معنای دشمنی، کینه‌توزی و نفی دیگران نیست، ماهیت رقابت سالم، تکیه و تأکید بر توانایی‌ها و داشته‌های خود است نه تقابل، دشمنی و نفی دیگران. رقابت میدانی برای بیان توانمندی‌ها و نشان دادن شایستگی‌های افراد است، نه آنکه بستری برای تخریب و تقابل، در ذات رقابت تلاش برای پیشی‌گرفتن نهفته است، اما این تلاش به معنای تقابل و نفی دیگری نیست.

حضرت امام این‌گونه نگرانی خود را نسبت به رقابت احزاب و گروه‌های سیاسی بیان فرمودند: «هیچ گاه نگران مباحثات تند طلبگی در فروع و اصول فقه نبوده‌ام ولی نگران تقابل و تعارض جناح‌های مؤمن به انقلابم که مبادا منتهی به تقویت جناح رفاه طلب بی‌درد و نق بزن گردد» (موسوی خمینی، صحیفه امام، ۱۳۸۹، ج ۲۱، ص ۲۸۷-۲۸۸).

«البته دو تفکر هست، باید هم باشد. دو رأی هست، باید هم باشد. سلیقه‌های مختلف باید باشد، لکن سلیقه‌های مختلف اسباب این نمی‌شود که انسان با هم خوب نباشد... اگر در يك ملتی اختلاف سلیقه نباشد، این ناقص است. اگر در يك مجلسی اختلاف نباشد، این مجلس ناقص است. اختلاف باید باشد، اختلاف سلیقه، اختلاف رأی، مباحثه، جار و جنجال این‌ها باید باشد، لکن نتیجه این نباشد که ما دو دسته، بشویم دشمن هم. باید دو دسته باشیم در عین حالی که اختلاف داریم، دوست هم باشیم (موسوی خمینی، صحیفه امام، ۱۳۸۹، ج ۲۱، ص ۴۷).

مقام معظم رهبری نیز فرمودند: «انتخابات باید سالم باشد، رقابتی باشد. رقابت غیر از خصومت است، رقابت غیر از تهمت زنی متقابل است؛ این‌ها را باید همه مواظب باشیم. رقابت این نیست که کسی اثبات خود را متوقف بر نفی دیگری بداند. رقابت این نیست که کسانی بیایند برای جلب نظر مردم، وعده‌های خلاف قانون اساسی، خلاف قوانین عادی بدهند؛ این‌ها نباید باشد. کسانی که وارد عرصه انتخابات می‌شوند، چه از طرف مجریان و مسئولان، چه از طرف کسانی که نامزد می‌شوند، بایستی به آداب و شروط یک حرکت عمومی سالم پایبند باشند، متعهد باشند؛ این لازم است» (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار مردم قم به مناسبت سالروز ۱۹ دی، ۱۳۹۰/۱۰/۱۹).

احزاب، گروه‌ها و جریان‌های سیاسی باید با در نظر گرفتن شاخصه‌های رقابت‌های سالم و توجه به آسیب‌ها و آفت‌های آن با یکدیگر به رقابت بپردازند و مرزهای اخلاقی، ارزشی و اسلامی را رعایت نمایند و پست‌ها و مسئولیت‌ها را، فرصتی برای خدمت به مردم بدانند، نه زمینه‌ای برای کسب قدرت و ثروت.

۱۰. دادن وعده‌های غیر عملی و خلاف قانون

تلاش برای به دست آوردن مناصب مختلف با دادن وعده‌هایی به افراد برای جلب نظر و جذب رأی آن‌ها همراه است. این وعده‌ها باید در چارچوب قانون و عملی باشد. دادن وعده‌های غیرعملی و خلاف قانون، چیزی جز فریب افکار عمومی نبوده و در نهایت زمینه‌ساز دلسردی و بدبینی مردم نسبت به نظام و کارگزاران آن بوده و در کاهش میزان مشارکت در انتخابات بعد، تأثیرگذار خواهد بود.

مقام معظم رهبری در این باره فرمودند: «مردم توجه باید داشته باشند که تبلیغات رنگین و متنوع ملاک نیست؛ وعده‌های غیرعملی ملاک نیست... وعده‌های غیرعملی دادن، وعده‌های بزرگ دادن، این‌ها ملاک نیست؛ باید مردم توجه کنند؛ گاهی علامت منفی هم هست» (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار هزاران نفر از مردم قم به مناسبت سالروز قیام ۱۹ دی، ۱۳۸۶/۱۰/۱۲).

«رقابت این نیست که کسانی بیایند برای جلب نظر مردم، وعده‌های خلاف قانون اساسی، خلاف قوانین عادی بدهند؛ این‌ها نباید باشد» (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار مردم قم به مناسبت سالروز ۱۹ دی، ۱۳۹۰/۱۰/۱۹).

آنچه اشاره شد، مهمترین نایسته‌ها و آسیب‌های رقابت‌های انتخاباتی است که البته به این موارد هم محدود نیست و می‌توان موارد دیگری را نیز برشمرد. توجه نکردن به این آسیب‌ها موجب خواهد شد تا رقابت‌های انتخاباتی، تبدیل به ایجاد فضایی مخرب و ناسالم در جامعه شده و زمینه اختلاف، تنش و دو یا چند قطبی‌سازی جامعه را فراهم نماید و قطعاً چنین رقابت و فضایی نه تنها کمکی به پیشرفت کشور نخواهد کرد، بلکه زمینه‌ساز اختلاف و فضا سازی‌های نادرست در جامعه شده و در پیشرفت کشور خلل وارد نماید. از این جهت همه افراد و جریان‌ها سیاسی که دغدغه کمک به کشور را داشته و خواهان رشد و پیشرفت آن هستند، صرف نظر از هر گونه نگرش سیاسی، باید در رقابت‌های سیاسی و انتخاباتی خود به این اصول توجه داشته باشند و آن را ملاک همه فعالیت‌های سیاسی خود از جمله رقابت‌های سیاسی قرار دهند.

جمع‌بندی

رقابت‌های انتخاباتی به عنوان یک کنش اجتماعی در یک نظام و جامعه اسلامی از حدود و ضوابط دینی خارج نبوده و خطوط کلی ارزش‌های دینی بر آن حاکم است. رقابت‌های انتخاباتی در نظام دینی، باید مصداق تعاون بر انجام کار نیک و تقوا و پیشی گرفتن در نیکی‌ها و خوبی‌ها بوده و از تعاون بر گناه و ظلم و سبقت گرفتن در زشتی‌ها و بدی‌ها دور باشد. آنچه که موجب خواهد شد رقابت‌های انتخاباتی مصداق برّ و تقوا شود؛ همان رعایت قانون، اخلاق، عقلانیت و معیار قرار دادن ارزش‌های اسلامی و انقلابی می‌باشد و در

نقطه مقابل، اختلاف افکنی و تشنج آفرینی، جبهه‌گیری، تخریب و تضعیف دیگران، توهین و اتهام به سایر رقیب‌ها، بی‌توجهی به اصول و مبانی اسلامی و انقلابی، فقدان مرزبندی مشخص با دشمنان، ترجیح منافع حزبی و جناحی بر منافع کشور، تقابل و نفی دیگران به جای رقابت و دادن وعده‌های غیرعملی و خلاف قانون، سبب می‌شود تا رقابت‌های انتخاباتی تبدیل به رقابت‌های ناسالم و مخرب گردد. از این جهت توجه به این بایسته‌ها و نبایسته‌ها می‌تواند ملاک و معیار ارزیابی افراد و جریان‌های سیاسی و انتخاب یا عدم انتخاب آن‌ها از سوی مردم قرار بگیرد.

فهرست منابع

قرآن کریم

نهج البلاغه

۱. حسینی خامنه‌ای، سید علی، بیانات مقام معظم رهبری در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۹۰/۱۱/۱۴.
۲. _____، بیانات مقام معظم رهبری در دانشگاه امام حسین (ع)، ۱۳۹۲/۳/۷.
۳. _____، بیانات مقام معظم رهبری در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۱۳۸۸/۱۲/۶.
۴. _____، بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با دانشجویان دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۸۲/۲/۲۲.
۵. _____، بیانات مقام معظم رهبری در دیدار تنی چند از شخصیت‌های سیاسی با رهبر انقلاب، ۱۳۷۹/۲/۶.
۶. _____، بیانات مقام معظم رهبری در دیدار سران جبهه دوم خرداد، ۱۳۷۶/۲/۷.
۷. _____، بیانات مقام معظم رهبری در دیدار مردم قم به مناسبت سالروز ۱۹ دی، ۱۳۹۰/۱۰/۱۹.
۸. _____، بیانات مقام معظم رهبری در دیدار مسئولان و کارگزاران نظام، ۱۳۸۶/۶/۳۱.
۹. _____، بیانات مقام معظم رهبری در دیدار هزاران نفر از مردم قم به مناسبت سالروز قیام ۱۹ دی، ۱۳۸۶/۱۰/۱۹.
۱۰. _____، بیانات مقام معظم رهبری در دیدار هزاران نفر از مردم قم، ۱۳۸۲/۱۰/۱۸.
۱۱. _____، بیانات مقام معظم رهبری در نماز جمعه تهران، ۱۳۷۸/۵/۸.
۱۲. موسوی خمینی، روح‌الله، صحیفه امام، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س)، ۱۳۸۹.
۱۳. نراقی، مولی محمد مهدی، جامع السعادات، بیروت: مؤسسه الأعلمی للمطبوعات